

ที่ นศ 0017.1/ว [illegible]

ศาลากลางจังหวัดนครศรีธรรมราช
ถนนราชดำเนิน นศ 80000

2 กันยายน 2553

เรื่อง การใช้คำนำหน้านามสตรีที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า

เรียน นายทะเบียน ทุกสำนักทะเบียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร 0508/ท 3963
ลงวันที่ 5 กรกฎาคม 2553 จำนวน 1 ชุด

ด้วยได้รับแจ้งจากกรมการปกครองว่า สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีแจ้งว่า ตามที่ได้มีพระราชกฤษฎีกาและหนังสือเวียนแจ้งคำสั่งนายกรัฐมนตรี และมติคณะรัฐมนตรีกำหนดให้ใช้คำนำหน้านามสตรีที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าว่า "ท่านผู้หญิง" "คุณหญิง" หรือ "คุณ" แล้วแต่กรณีนั้น แต่เนื่องจากระยะเวลานับแต่ได้ประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาและมีหนังสือแจ้งระเบียบปฏิบัติดังกล่าว ได้ผ่านมานานแล้ว ประกอบกับสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีได้รับแจ้งจากสำนักราชเลขาธิการว่ามีสตรีที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าบางรายไม่ได้รับความสะดวกในการติดต่อกับสำนักทะเบียน เพื่อขอเปลี่ยนคำนำหน้านาม เนื่องจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทะเบียนราษฎรบางส่วนไม่ทราบหลักเกณฑ์การปฏิบัติ

ดังนั้น เพื่อให้การปฏิบัติงานด้านทะเบียนราษฎรเป็นในแนวทางเดียวกัน จึงขอแจ้งสาระสำคัญของพระราชกฤษฎีกาและระเบียบปฏิบัติ เพื่อซักซ้อมความเข้าใจและให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้ถือปฏิบัติ

จึงเรียนมาเพื่อทราบและถือเป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป ทั้งนี้ ให้ดาวน์โหลดสำเนาหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีฯ จาก www.pokkrongnakhon.com มุมหนังสือราชการ (จังหวัด) หน้าเว็บไซต์)

ขอแสดงความนับถือ

(นายรชาติ สาธรณกาล)
ปลัดจังหวัด [illegible]
ผู้ช่วยราชการแทน [illegible]

ที่ทำการปกครองจังหวัด
กลุ่มงานปกครอง
โทร./โทรสาร 0-7534-0738
www.pokkrongnakhon.com

ส่วนการทะเบียนทั่วไป
เลขที่รับ ๕๔๑๘๗/
วันที่ ๙ ก.ค. ๒๕๕๓
เวลา

เลขรับ 46631
วันที่ 2553
เวลา 14.45

ที่ นร ๐๕๐๘/ท ๓๙๖๓

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
ทำเนียบรัฐบาล กทม. ๑๐๓๐๐

๕ กรกฎาคม ๒๕๕๓

เรื่อง การใช้คำนำหน้านามสตรีที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า

เรียน อธิบดีกรมการปกครอง

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร ๐๕๐๘/ท ๓๙๐๘ ลงวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๕๓

ด้วยสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้รับแจ้งจากสำนักราชเลขาธิการว่า มีสตรีที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้า ฯ พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า บางรายไม่ได้รับความสะดวกในการติดต่อกับสำนักทะเบียนเพื่อขอเปลี่ยนคำนำหน้านาม เนื่องจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทะเบียนราษฎรบางส่วนไม่ทราบหลักเกณฑ์การปฏิบัติ ดังนั้น สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีจึงได้มีหนังสือไปยังกระทรวงมหาดไทยเพื่อขอให้ชักซ้อมความเข้าใจและให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้ถือปฏิบัติต่อไป รายละเอียดปรากฏตามสำเนาหนังสือที่ส่งมาด้วยนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณาดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

สมชาย พฤฒิกัลป์

(นายสมชาย พฤฒิกัลป์)
ผู้อำนวยการสำนักอาลักษณ์และเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ปฏิบัติราชการแทน
เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

สำนักอาลักษณ์และเครื่องราชอิสริยาภรณ์
โทร. ๐ ๒๒๘๐ ๙๐๐๐ ต่อ ๔๒๓ , ๔๒๔
โทรสาร ๐ ๒๒๘๐ ๙๐๗๑
www.cabinet.thaigov.go.th
www.ratchakitcha.soc.go.th

ที่ นร ๐๕๐๘/ท ๓๙๐๘

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
ทำเนียบรัฐบาล กทม. ๑๐๓๐๐

๑ กรกฎาคม ๒๕๕๓

เรื่อง การใช้คำนำหน้านามสตรีที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า

เรียน ปลัดกระทรวงมหาดไทย

อ้างถึง ๑. พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยคำนำนามสัตรี
๒. พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยคำนำนามสัตรีเพิ่มเติม พระพุทธศักราช ๒๔๖๔
๓. หนังสือกรมสารบรรณคณะรัฐมนตรีฝ่ายบริหาร ที่ น.ว. ๒๖๗/๒๔๙๘ ลงวันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๔๙๘
๔. หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ สร. ๐๒๐๔/ว. ๗๕ ลงวันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๒๕

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. สำเนาหนังสือกรมสารบรรณคณะรัฐมนตรีฝ่ายบริหาร ที่ น.ว. ๒๖๗/๒๔๙๘ ลงวันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๔๙๘
๒. สำเนาหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ สร. ๐๒๐๔/ว. ๗๕ ลงวันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๒๕

ตามที่ได้มีพระราชกฤษฎีกาและหนังสือเวียนแจ้งคำสั่งนายกรัฐมนตรีและมติคณะรัฐมนตรีกำหนดให้ใช้คำนำหน้านามสตรีที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าว่า “ท่านผู้หญิง” “คุณหญิง” หรือ “คุณ” แล้วแต่กรณี รายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่อ้างถึง นั้น

เนื่องจากระยะเวลานับแต่ได้ประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาและมีหนังสือแจ้งระเบียบปฏิบัติดังกล่าวได้ผ่านมานานแล้ว ประกอบกับสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้รับแจ้งจากสำนักราชเลขาธิการว่า มีสตรีที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้า ฯ พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าบางรายไม่ได้รับความสะดวกในการติดต่อกับสำนักทะเบียนเพื่อขอเปลี่ยนคำนำหน้านาม เนื่องจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทะเบียนราษฎรบางส่วนไม่ทราบหลักเกณฑ์การปฏิบัติ ดังนั้น สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีจึงเห็นสมควรแจ้งสาระสำคัญของพระราชกฤษฎีกาและระเบียบปฏิบัติในเรื่องดังกล่าวมาอีกครั้งหนึ่ง เพื่อชักซ้อมความเข้าใจและให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้ถือปฏิบัติต่อไป ดังนี้

/๑. พระราชกฤษฎีกา ...

๑. **พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยคำนำนามสตรี** (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา วันที่ **๑๒** กรกฎาคม ๒๔๖๐) กำหนดให้ใช้คำนำหน้านามสตรีที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าและมีสามีแล้ว ว่า "คุณหญิง" หรือ "ท่านผู้หญิง" แล้วแต่กรณีตามบรรดาศักดิ์ของสามี แต่หากเป็นสตรีผู้ที่เนื่องในพระราชวงศ์ (หม่อมราชวงศ์และหม่อมหลวง) ยังคงให้ใช้คำนำหน้านามตามเดิม เว้นแต่เมื่อได้รับพระราชทานเครื่องยศตั้งเป็นท่านผู้หญิงแล้ว จึงให้ใช้คำนำหน้านามว่า "ท่านผู้หญิง"

๒. **พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยคำนำนามสตรีเพิ่มเติม พระพุทธศักราช ๒๔๖๔** (ประกาศในราชกิจจานุเบกษาวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๔๖๔) กำหนดให้ใช้คำนำหน้านามสตรีที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าและยังไม่มีสามีว่า "คุณ"

๓. **หนังสือกรมสารบรรณคณะรัฐมนตรีฝ่ายบริหาร ที่ น.ว. ๒๖๗/๒๔๙๘ ลงวันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๔๙๘** แจ้งว่า นายกรัฐมนตรีสั่งให้ถือเป็นระเบียบปฏิบัติโดยอนุโลมตามพระราชกฤษฎีกา ฯ โดยยึดถือเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าที่สตรีได้รับพระราชทานในการใช้คำนำหน้านาม คือ **สตรีผู้ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ทุติยจุลจอมเกล้าวิเศษขึ้นไป ใช้คำนำหน้านามว่า "ท่านผู้หญิง"** สำหรับสตรีผู้ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ **ทุติยจุลจอมเกล้า ตติยจุลจอมเกล้า และจตุตถจุลจอมเกล้า ให้ใช้คำนำหน้านามว่า "คุณหญิง"**

๔. **หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ สร. ๐๒๐๔/ว. ๗๕ ลงวันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๒๕** แจ้งว่า คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๒๕ **ให้ถือเป็นระเบียบปฏิบัติสำหรับสตรีที่ยังไม่มีสามี เมื่อได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าชั้นจตุตถจุลจอมเกล้าขึ้นไป ให้ใช้คำนำหน้านามว่า "คุณ"**

จึงเรียนมาเพื่อโปรดแจ้งให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องได้แจ้งให้นายทะเบียนและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทะเบียนราษฎรทราบและถือปฏิบัติต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายธวัชชัย สวัสดิ์สาลี)
รองเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ปฏิบัติราชการแทน
เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

สำนักอาลักษณ์และเครื่องราชอิสริยาภรณ์
โทร. ๐ ๒๒๘๐ ๙๐๐๐ ต่อ ๔๒๓ , ๔๒๔
โทรสาร ๐ ๒๒๘๐ ๙๐๗๑
www.cabinet.thaigov.go.th
www.ratchakitcha.soc.go.th

สำเนาถูกต้อง

(นายชูศักดิ์ พยับหวา)
อาลักษณ์พิเศษ

พระราชกฤษฎีกาให้ใช้คำนำนามสตรี

มีพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดี ศรีสินทรมหาวชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรัสเหนือเกล้า ฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า คำนำนามสตรีซึ่งใช้เรียกกันอยู่ในบัดนี้ยังไม่มีหลักฐานเป็นแน่นอน จึงใช้สับสนกันไปไม่เป็นระเบียบทรงพระราชดำริห์ เพื่อจะให้คำนำนามสตรีมีระเบียบเป็นหลักฐาน จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานพระราชกฤษฎีกาไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ สตรีทั่วไปทุกชั้นบรรดาศักดิ์ เว้นแต่ (๑) ผู้ที่เนื่องอยู่ในราชตระกูล (๒) ผู้ที่ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์และราชทินนาม และ (๓) ผู้ที่จะได้ยกขึ้นกล่าวโดยฉเพาะในข้อต่อไป

(ก) ถ้าเป็นผู้ที่ยังไม่มีสามี ให้ใช้คำว่า "นางสาว" เป็นคำนำนามเดิมและนามสกุลของตน

ตัวอย่าง — เช่น "นางสาวอบ เอกะวัต" เป็นต้น

(ข) ถ้าเป็นผู้ที่มีสามีแล้ว แต่สามีเป็นผู้ยังไม่มีบรรดาศักดิ์ ให้ใช้คำว่า "นาง" เป็นคำนำนามแล้วเอานามสกุลของสามีเข้าประกอบ

ตัวอย่าง — เช่น "นางม้วน เอกะวัต" เป็นต้น

ถ้าสำหรับใช้เรียกฤๅเขียนโดยปรกติ (ไม่ใช่ในราชการ) จะใช้แต่คำว่า "นาง" นำนามสกุลเท่านั้นก็ได้

ตัวอย่าง — เช่น "นางเอกะวัต" เป็นต้น

(ค) ถ้าสามีเป็นผู้มีบรรดาศักดิ์ชั้นต่ำกว่าพระยาลงมา ให้ใช้คำว่า "นาง" เป็นคำนำนาม ประกอบกับราชทินนามของสามี

ตัวอย่าง — เช่นต่างว่าสามีเป็นหลวงเอกะวัตวิสิฐ เรียกภรรยาว่า "นางเอกะวัตวิสิฐ" เป็นต้น

ข้อ ๒. สัตรีที่สามีมีบรรดาศักดิ์ชั้นพระยา แม้ผู้นั้นจะได้รับพระราชทานเครื่องราชอิศริยาภรณ์จุลจอมเกล้าฝ่ายใน ฤๅมิได้รับพระราชทานก็ดี ให้ใช้คำว่า "คุณหญิง" เป็นคำนำนามประกอบกับราชทินนามของสามี

ตัวอย่าง — เช่น "คุณหญิงเอกะวัตวิสิฐ" เป็นต้น

ข้อ ๓ สัตรีผู้ที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิศริยาภรณ์จุลจอมเกล้าฝ่ายใน แม้มีสามีที่มีบรรดาศักดิ์ต่ำกว่าชั้นพระยา ก็ให้ใช้คำว่า "คุณหญิง" เป็นคำนำนามได้ด้วย แลให้ใช้ราชทินนามของสามีเข้าประกอบดังในข้อ ๒

ข้อ ๔ สัตรีที่มีสามีมีบรรดาศักดิ์ชั้นเจ้าพระยา แลเป็นผู้ได้รับพระราชทานเครื่องยศด้วยแล้ว ให้ใช้คำว่า "ท่านผู้หญิง" เป็นคำนำประกอบด้วยราชทินนามของสามี

ตัวอย่าง — เช่น "ท่านผู้หญิงมุขมนตรี" เป็นต้น

ถ้ายังมิได้รับพระราชทานเครื่องยศอย่างท่านผู้หญิง ให้ใช้คำนำเหมือนภรรยาชั้นพระยาดังในข้อ ๒ นั้น

ข้อ ๕ สัตรีที่จะใช้คำว่า "คุณหญิง" เป็นคำนำนามได้นั้น ฉเภาะแต่ผู้ที่เป็นเอกภรรยาจำพวกเดียว นอกนั้นให้ใช้คำว่า "นาง" เป็นคำนำ

ข้อ ๖ สัตรีผู้ที่เนื่องในพระราชวงศ์ (คือหม่อมราชวงศ์และหม่อมหลวง) แม้เมื่อมีสามีแล้ว ก็ยังให้คงใช้บรรดาศักดิ์นำนามของตนได้ต่อไป และ

(ก) ถ้ามีสามีเป็นผู้ที่ยังไม่มีบรรดาศักดิ์ ก็ให้ใช้นามสกุลของสามีเข้าประกอบกับนามของตน

ตัวอย่าง — เช่นหม่อมหลวงวิไลย ภรรยานายแดง เอกะวัต ใช้ว่า "หม่อมหลวงวิไลย เอกะวัต" ดังนี้เป็นต้น

(ข) ถ้าสามีเป็นผู้มีบรรดาศักดิ์ ก็ให้ใช้ราชทินนามของสามีประกอบกับนามของตน

ตัวอย่าง — เช่นหม่อมราชวงศ์วิลาส ภรรยาหลวงเอกะวัตวิสิฐ ใช้ว่า "หม่อมราชวงศ์วิลาส เอกะวัตวิสิฐ" ดังนี้เป็นต้น

อนึ่งถ้าแม้ว่าสามีจะเป็นผู้มีบรรดาศักดิ์สูงเท่าใด ๆ ก็ดี ให้สตรีผู้เป็นเชื้อราชตระกูลคงใช้บรรดาศักดิ์เดิมของตน เว้นแต่ผู้ที่ได้รับพระราชทานเครื่องยศตั้งเป็นท่านผู้หญิงแล้ว จึงให้ใช้บรรดาศักดิ์ท่านผู้หญิงแทน

ข้อ ๗ สตรีที่มีคำนำนามว่า "ท่านผู้หญิง" "คุณหญิง" แล "นาง" ตามที่กล่าวมาในข้อ ๑ ข้อ ๒ ข้อ ๓ และข้อ ๔ นั้น ให้พึงเข้าใจว่าเฉพาะสำหรับผู้อื่นกล่าวถึง ถ้าเขียนนามของตนเองไซร้ ไม่ต้องมีคำนำนามด้วย

ตัวอย่าง — เช่น "แย้ม มุขมนตรี" "นวล เอกะวัตวิสิฐ" เป็นต้น

ข้อ ๘ ท่านผู้หญิง คุณหญิง และภรรยาข้าราชการที่ถึงแก่อสัญกรรม ถึงแก่อนิจกรรม และถึงแก่กรรมแล้ว ผู้จะกล่าวถึงก็ให้คงใช้คำว่า "ท่านผู้หญิง" "คุณหญิง" แล "นาง" เป็นคำนำอยู่ตามเดิม แต่ต้องออกนามตัวด้วย

ตัวอย่าง — เช่น "ท่านผู้หญิงยิ้ม มุขมนตรี" "คุณหญิงเนียน เอกะวัตวิสิฐ" และ "นางแนบ เอกะวัตวิสิฐ" เป็นต้น

แต่ถ้าจะลงนามของตนเอง ก็ให้ปฏิบัติตามข้อ ๗

ข้อ ๙ หม่อมห้ามเจ้านาย (ก) ถ้าเป็นผู้ที่มิได้เนื่องในพระราชวงศ์ ให้ใช้คำว่า "หม่อม" นำนามของตนประกอบด้วยนามสกุลของสามี (ข) ถ้าเป็นผู้ที่เนื่องในพระราชวงศ์ (คือหม่อมราชวงศ์และหม่อมหลวง) ให้คงใช้บรรดาศักดิ์นำตามเดิม

ข้อ ๑๐ ให้เสนาบดีกระทรวงวัง เป็นเจ้าหน้าที่รักษาพระราชกฤษฎีกานี้

ประกาศมาณวันที่ ๑๒ กรกฎาคม พระพุทธศักราช ๒๔๖๐ เป็นวันที่ ๒๔๓๖ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยคำนำนามสตรีเพิ่มเติม

พระพุทธศักราช ๒๔๖๔

เจ้าพระยาธรรมาธิกรณาธิบดี เสนาบดีกระทรวงวัง รับพระบรมราชโองการในพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า สตรีที่มีตำแหน่งเป็นนางกำนัลหรือพนักงานซึ่งได้รับราชการฉลองพระเดชพระคุณใกล้ชิดพระองค์นั้น สมควรที่จะกำหนดคำนำนามเพื่อเป็นเครื่องหมายชั้นบรรดาศักดิ์หรือความดีความชอบให้ผิดกับสามัญสตรีประการ ๑ อีกประการ ๑ พระราชกฤษฎีกาเดิมที่ได้ประกาศลงวันที่ ๑๒ กรกฎาคม พระพุทธศักราช ๒๔๖๐ นั้น บัดนี้ความได้ทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทว่า ยังมีผู้เข้าใจผิดใช้คำนำนามไม่ต้องตามพระราชกฤษฎีกาอันเป็นพระราชนิยมอยู่บ้าง เพื่อเป็นหลักฐานในราชการต่อไป จึงโปรดเกล้า ฯ ให้ตราพระราชกฤษฎีกาเพิ่มเติมและบรรยายข้อความให้เป็นที่เข้าใจชัดเจน ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ สตรีที่เป็นนางกำนัลหรือพนักงาน ถ้ายังมิได้มีบรรดาศักดิ์ตั้งแต่พระยาขึ้นไปอย่าง ๑ หรือมีความดีความชอบได้พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าอีกอย่าง ๑ ให้ใช้คำนำนางกำนัลหรือพนักงานนั้น ๆ ว่า "คุณ" ตลอดเวลาที่รับราชการ

ฉลองพระเดชพระคุณ หรือดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกเครื่องราชอิสริยาภรณ์อยู่นั้น

ข้อ ๒ สตรีที่บิดามีบรรดาศักดิ์ดังความข้อ ๑ นั้น ถ้าได้ทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้มีตำแหน่งเป็นนางกำนัลหรือพนักงานเป็นพิเศษแล้ว ก็ให้ใช้คำนำนามว่า "คุณ" ประดุจเดียวกันตลอดเวลาที่ทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ดำรงตำแหน่งพิเศษอยู่นั้น

ข้อ ๓ ตามความในข้อต่าง ๆ แห่งพระราชกฤษฎีกาเดิมนั้น ให้พึงเป็นที่เข้าใจในพระราชนิยม ดังจะได้บรรยายต่อไปนี้

(ก) ตามความในข้อ ๑ (ค) นั้น จะใช้คำว่า "นาง" เป็นคำนำราชทินนามของสามีได้แต่เฉภาะเอกภรรยา ส่วนภรรยานอกนั้นให้ใช้คำว่า "นาง" นำนามสกุลของสามี

(ข) ตามความในข้อ ๕ ซึ่งมีว่า นอกจากเอกภรรยาให้ใช้คำว่า "นาง" เป็นคำนำนั้น คือนำนามสกุลของสามีเช่นเดียวกัน

ข้อ ๔ นอกจากข้อความที่ได้กำหนดเพิ่มเติมหรือบรรยายมาแล้วนี้ ให้คงปฏิบัติไปตามพระราชกฤษฎีกาเดิมจงทุกประการ

ประกาศมาณวันที่ ๑๙ กันยายน พระพุทธศักราช ๒๔๖๕ เป็นปีที่ ๑๒ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

ที่ สร.๐๒๐๔/ว.๗๕ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

๑๒ พฤษภาคม ๒๔๒๕

เรื่อง การใช้คำนำนามสตรี

เรียน เวียนกระทรวงทบวงกรม

อ้างถึง หนังสือกรมสารบรรณคณะรัฐมนตรีฝ่ายบริหาร ที่ น.ว.๒๖๗/๒๔๙๘ ลงวันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๔๙๘

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาหนังสือที่ น.ว.๒๖๗/๒๔๙๘ ลงวันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๔๙๘

ตามหนังสือที่อ้างถึง วางระเบียบเกี่ยวกับการใช้คำนำนามสตรีที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า ทั้งความละเอียดแจ้งอยู่ในสำเนาหนังสือกรมสารบรรณคณะรัฐมนตรีฝ่ายบริหาร ที่ น.ว.๒๖๗/๒๔๙๘ ลงวันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๔๙๘ ซึ่งแนบมาพร้อมกับหนังสือนี้ นั้น

โดยที่การใช้คำนำนามสตรีตามระเบียบดังกล่าว หมายถึงเฉพาะผู้ที่มีสามีเท่านั้น ไม่คลุมถึงผู้ที่ยังไม่มีสามี ซึ่งใช้คำนำนามว่า นางสาว ผู้ที่ยังไม่มีสามีดังกล่าว เมื่อได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าแล้ว ยังคงต้องใช้คำนำนามว่า นางสาว ต่อไปตามเดิม เว้นแต่ผู้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รับราชการสนองพระเดชพระคุณในตำแหน่งนางพระกำนัลและพนักงาน จึงใช้คำนำนามว่า "คุณ" สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเห็นว่า สตรีที่ยังไม่มีสามี ซึ่งได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า สมควรได้รับคำยกย่องเช่นกัน จึงเห็นควรวางระเบียบการใช้คำนำนามสตรีที่ยังไม่มีสามีดังกล่าว โดยให้ถือเป็นระเบียบปฏิบัติดังนี้ สำหรับสตรีที่ยังไม่มีสามี ซึ่งใช้คำนำนามว่า นางสาว เมื่อได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าตั้งแต่ชั้นจตุตถจุลจอมเกล้าขึ้นไป ให้ใช้คำนำนามว่า "คุณ"

คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๒๕ ลงมติเห็นชอบด้วย และให้ถือเป็นระเบียบปฏิบัติตามที่สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเสนอ

จึงเรียนยืนยันมาเพื่อถือปฏิบัติต่อไป.

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

(นายปลั่ง มีจุล)
เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

สำเนาถูกต้อง
(นายธวพงศ์ อ่อนนุช)
อาลักษณ์ชำนาญการพิเศษ

กองประกาศิต.
โทร. ๒๘๑๐๔๐๐

ที่ น.ว. 267/2498 กรมสารบรรณคณะรัฐมนตรีฝ่ายบริหาร

17 ธันวาคม 2498

เรื่อง การใช้คำนำนามสตรี

เรียน เวียนกระทรวงทบวงกรม

เนื่องด้วยการใช้คำนำนามสตรีในวงราชการส่วนราชการต่าง ๆ ยังใช้แตกต่างกัน สำหรับสตรีที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า ท่านนายกรัฐมนตรีเห็นเป็นการสมควรที่จะให้วางหลักเกณฑ์การใช้ให้เป็นระเบียบเดียวกัน และได้ตรวจสอบพิจารณาเรื่องดูแล้วเห็นว่าการใช้คำนำนามสตรี นั้น ได้มีพระราชกฤษฎีกาประกาศไว้ตั้งแต่ พ.ศ.2460 แก้ในพระราชกฤษฎีกานั้น ระบุถึงสามีที่ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ประกอบด้วย ต่อมาในสมัยระบอบประชาธิปไตย รัฐบาลได้มีนโยบายที่จะไม่ขอพระราชทานบรรดาศักดิ์ให้ข้าราชการ จึงได้ให้สำนักพระราชวังซึ่งเป็นผู้รักษาระเบียบพิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อรัฐบาลในระบอบประชาธิปไตยมิได้มีการขอพระราชทานบรรดาศักดิ์ การใช้คำนำนามสตรีที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า ก็ควรอนุโลมโดยไม่ต้องยึดถือบรรดาศักดิ์ของสามีเป็นเกณฑ์ ท่านนายกรัฐมนตรีได้พิจารณาความเห็นของสำนักพระราชวังในเรื่องนี้แล้ว เห็นว่า คำนำนามสตรีมิใช่บรรดาศักดิ์ หากเป็นคำยกย่องที่ให้เกียรติแก่สตรี ซึ่งสตรีที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า ยังสมควรได้รับคำยกย่องอยู่ เพราะว่าเป็นเกียรติที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานให้เป็นกรณีพิเศษ โดยรัฐบาลมิได้ขอพระราชทาน และโดยที่ระบอบประชาธิปไตยไทยเราก็ยังมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขอยู่ เพื่อเป็นการเทอดทูนองค์พระมหากษัตริย์ ก็สมควรที่จะยกย่องสตรีผู้ที่ได้รับเกียรติจากองค์พระมหากษัตริย์ด้วย จึงสั่งให้ถือเป็นระเบียบปฏิบัติโดยอนุโลมตามพระราชกฤษฎีกา ยึดถือเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าที่สตรีได้รับพระราชทาน ใช้คำนำนามสตรี คือ ผู้ที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ทุติยจุลจอมเกล้าวิเศษขึ้นไป ใช้คำนำนามว่า ท่านผู้หญิง สำหรับผู้ที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ทุติยจุลจอมเกล้า ตติยจุลจอมเกล้า และจตุตถจุลจอมเกล้าให้ใช้คำนำนามว่า คุณหญิง

จึงเรียนมา เพื่อจักได้ถือเป็นระเบียบปฏิบัติต่อไป.

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

(หลวงชำนาญอักษร)
เลขาธิการคณะรัฐมนตรีฝ่ายบริหาร

สำเนาถูกต้อง
(นายธวพงศ์ อ่อนบุช)
อาลักษณ์ชำนาญการพิเศษ

กองประกาศิต.